

KNOW THREE THINGS

Sponsored by Jake and Karen Abilevitz in memory of Jake's Beloved Parents, ז"ל & לאה בת אברהם ז"ל, יהושע בן שמעון דב ז"ל and Karen's brother

1) Avos, Chapter 2, Mishna 1

Rabbi said: Wwhich is the right way that a man should choose unto himself? One which is [itself] an honor to the person adopting it, and [on account of which] honor [accrues] to him from men.	רבי אומר איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושה ותפארת לו מן האדם
And be thou careful with a light precept as with a grave one, for thou knowest not the grant of reward [for the fulfilment] of precepts.	והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות
Also, reckon the loss [that may be sustained through the fulfilment] of a precept against the reward [accruing] therefrom, and the gain [that may be obtained through the committing] of a transgression against the loss [entailed] thereby.	והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה
Apply thy mind to three things and thou wilt not come into the power of sin: know what there is above thee: an eye that sees, an ear that hears, and all thy deeds written in a book.	והסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבין

PART 1: THE "HANDS" OF SIN

2) דרך חיים על אבות פרק ב

ולפעמים אדם בא לעבור המצוה כי מצות עשה צריך טורח לעשות המצוה או שצריך להוציא על זה הוצאה, ואם במצות לא תעשה צריך שיכוף את יצרו כאשר מגיע לידו דבר עבירה, ולכך אמר שיהיה מחשב ההפסד שיש לו בקיום המצוה ויחשב גם כן השכר שיש בקיום המצוה מן הש"י, וכן להפך יחשב השכר וההנאה שיש לו כאשר יעבור ולא יעשה המצוה ויחשוב כנגד זה ההפסד שיש לו בעבירה הוא העונש, ואז בודאי יבחר לו לעשות המצוה.

ולפעמים אדם בא לעבור העבירה בשביל שאין עולה על לבו העונש שהוא לעתיד ואם משום הפסד השכר מה שיהיה מגיע לו לעתיד אינו מקפיד על השכר שיאמר יהיה לי הנאה עתה אף כי לא יהיה לי שכר לעתיד, לכך אמר על זה והסתכל בג' דברים ואי אתה בא לידי עבירה וכו'...

ופירוש אלו ג' דברי' כי צריך שיתכל האדם שהש"י רואה הכל, שלא יחשוב כי לא ידע הוא ית' ח"ו הדברים הנעשים בתחתונים כמו שאמר הכתוב (תלים צ"ד) על הרשעים שאומרים לא יראה יה ולא יבין אלהי יעקב, רק צריך שידע שהוא יתברך יודע ענין התחתונים, וזהו מה שאומר עין רואה כלומר שרואה מה שנעשה בתחתונים...

ומפני כי יש בני אדם שיאמינו שודאי הש"י יודע כל מעשה בני אדם, שדבר זה היה ח"ו חסרון בו ית' כאשר לא ידע הכל, אמנם שיהיה הש"י משגיח להיות נכנס באזנו הדברים התחתונים להשגיח על התחתונים זה אינו כי דומה אל מלך גדול ולגדולתו אם אחד מן השפלים או מן הפחותים יעבור דבריו או צווי שלו אין נכנס דבר זה באזנו לשפלותו, וכך יחשוב האדם לשפלות האדם אשר הוא בארץ אף שיודע מעשיו בתחתונים, אין השגחה במעשיו לשפלות האדם ואין נכנסין באזנו. גם האדם לפעמים רואה דבר ואינו משים לבו על זה, מפני שאינו נחשב המעשה אליו. וכשם שראוי לומר שהש"י יודע את הכל שאם לא ידע היה זה ח"ו חסרון בו ית', כך היו בני אדם אומרים ח"ו שאינו משגיח בעולם הזה על בני אדם בעלי חומר שהיה זה ח"ו חסרון. ולכך אמר שאין הדבר כך כמו שחשבו, רק כי יש אוזן שומעת, כי הש"י מקבל את מעשה בני אדם ונכנסים באוזן של מקום, כי לשון שמיעה באה על הקבלה כלומר שאין עוזב את המעשה רק מקבל אותו ולפיכך אמר אוזן שומעת.

ומפני שעדיין יש לומר אע"פ שהוא ית' משגיח על המעשה, אין מוכרח לומר כי ההשגחה שהש"י משגיח, בשביל זה שעתיד ליתן האדם הדין כפי העונש אשר עשה, כי ההשגחה שהש"י משגיח הוא כדי לתקן שלא יהיה נעשה עוד ודבר זה לסלק הרע מן העולם, אבל שיבא הכל לידי חשבון זה אינו. ועל זה אמר וכל מעשיך בספר נכתבין, פי' כי כל מעשיך נכתבין בספר כמו שיכתוב החנוני בספר, ובסוף בא לידי חשבון הכל. וכאשר יש לפניו אלו ג' דברים הידיעה שרמז במה שאמר עין רואה, וההשגחה שרמז עליו באוזן שומעת, והחשבון הוא השכר והעונש שיבא לבסוף הרמוז בכל מעשיך נכתבין בספר אינו בא לידי חטא..

ויש להקשות רבי בא ללמד שיתכל האדם בג' דברים, ממה נפשך אם אין האדם שומר לעשות המצוה ושלא לעשות עבירה, אם כן דבר זה גם כן לא ישמור לעשות שיתכל בג' דברים תמיד, ואם האדם שומר לעשות מה שראוי יצוה אותו שלא יעשה שום עבירה ויעשה כל המצות, ואם לא ישמור לעשות גם זה לא ישמור. וזה בודאי יש לתרץ, כי דבר זה קל הוא לעשות אבל המצות טורח עליו ויצרו משיאו לעבור, ולפיכך אמר שיתכל בג' דברים ולא יבא יצר הרע כי אם יסתכל בג' דברים ודבר זה קל לעשות לא יבא לידי יצר הרע. וזה שאמר ואין אתה בא לידי חטא ולא אמר ואין אתה בא לחטא, כי ידי החטא נקראו כאשר יצרו מתגבר עליו הם הידים שהם סמוכות לעבירה כמו יד הירדן (במדבר י"ג) ולפיכך אמר ואין אתה בא לידי חטא ולא אמר ואין אתה בא לחטא....

אתה האיש הסתכל באלו השלשה דברים לא מיבעיא שלא תבא לעשות עבירה עצמה אלא אפילו הידים לידי עבירה שהם הידים שלה אין אתה בא:

ואינו רחוק מה ששמעתי במלת לידי עבירה עם מה שאחז"ל העובר עבירה אחת קונה לו קטיגור אחד והוא בעצמו וידי הנפרע מן האדם כי שכר עבירה היא העבירה עצמה שתנקם מן האדם, ולז"א ואין אתה בא לידי העבירה עצמה שתנקום היא ממך עד כאן:

ואומרו לידי עבירה אפשר שהכוונה לפי שהעבירה הוא דבר אחד והידיים של העבירה הוא דבר אחר וכמו שהכלים יש להם ידיים אשר אוחזים הכלי ביד שלו כמו כן העבירה יש לה ידיים והם הדברים הקלים מן העבירה אשר אדם דש בעקביו הם הם הידיים של העבירה אשר יעשה אותם האדם ואחר שעשה אלו נוטל את העבירה החמורה כי אין העבירה החמורה נטלת בתחלה אם לא שקדם ונטל בידיים שלה אשר הם העבירות הקלות עד מאד אשר כמעט נראה בעיני האדם כהיתר, ואם

(4) פירוש רבינו יונה על אבות פרק ב

ר"ל שהקב"ה רואה ויודע כל מעשה בני אדם וזוכר את הכל כאלו נכתב לפניו וישלם לו רעה תחת מעשיו הרעים. והוא תימה למה מנאם לשלשה דברים ושלשתם דבר אחד הוא שאין זה אומר אלא שהשם יודע הכל ועתיד לשלם לו כפעלו ומה חשבון הוא זה הכל ענין אחד הוא על כן נראה לפרש כי שזה הענין הוא למשל כאשר לפני מלכים יתיצב ולפני שרים וחכמים ואנשי השם ומתבייש לעשות לפנייהם מעשים אשר לא יעשו ומלומר דברים שלא טובים כן יחשוב בכל עת כאילו הוא לפני הקב"ה כאשר יעמד איש לפני רעהו. ובזה ישמור דרכו מחטוא גם פיו ולשונו ומצרה נפשו. ועל כן אמר דע מה למעלה ממך עין רואה ואזן שומעת ומנה אלה לשני דברים עין רואה כנגד המעשה ואזן שומעת כנגד הדבור. וח"ו לא עין ואזן ממש. אלא ר"ל שאין מעשה נסתר מלפניו ולא נעלם ממנו. והדבר השלישי וכל מעשיך בספר נכתבין ר"ל שאין שכחה לפני כסא כבודו והרי כל הדברים סדורים לפניו כאילו הם בספר נכתבין לשלם לעושיהם כפעלם וכמעשה ידיהם באחרית הימים. ואם ישית האדם אל לבו השכר אשר יתנו לו ימנע מלעשות אותם ועל זה אמר הסתכל בשלשה דברים הללו ואין אתה בא לידי עבירה

(5) אברבנאל

האלהית תכללם כולם. ואמר: "עין רואה" - כנגד המחשבות כמו שאמר (שמואל א, טז): "וי' יראה ללבב", כי העין האיננושי אינו עין רואה, לפי שלא ישיג ויראה כי אם שטחיות הדבר לא פנימיותו. אמנם העין האלהי הוא עין רואה, לפי שהוא בוחן לבות וכליות²⁰. וכנגד הדברים הנאמרים אמר: "ואזן שומעת", רוצה לומר כל אשר יצא מפיו נגלה באוזניו יי' צבאות²¹. וכנגד הפעולות המעשיות אמר: "וכל מעשיך בספר נכתבים", רוצה לומר מושגים לפניו שאין שכחה. וכבר נמצא כל זה בתורה ראה ראיתי, וירא יי', ואמר וישמע יי', "שמעתי את תלונות²² בני ישראל" (שמות טז, יב). ומשה עליו השלום אמר (שמות לב, לב): "מספרך אשר כתבת". הנה הותרו במה שפירשתי השאלות כולם וידענו שהמאמר מקושר ואחד.

(6) ר' יוסף בן ששון

ב עין רואה, המעשים. ואזן שומעת, הדברים. מעשיך, הדברים גם הם בכל מעשיך, שעקימת השפתים הוא מעשה²³* בפפר. הטעם לפי

7) Devarim 25

4 Thou shalt not muzzle the ox when he treadeth out the corn. {S} ד לא-תחסם שור, בְּדִישׁוֹ. {o}

8) Sanhedrin 65b

<p>If one frightened [lit. 'muzzled'] off an animal by his voice, or drove animals by his voice, R. Johanan ruled that he is liable to punishment, because the movement of his lips is an action; Resh Lakish ruled that he is not, because this is not an action</p>	<p>איתמר חסמה בקול והנהיגה בקול רבי יוחנן אמר חייב ור"ל אמר פטור רבי יוחנן אמר חייב עקימת פיו הוי מעשה ר"ל אמר פטור עקימת פיו לא הוי מעשה</p>
---	---

Mishlei 1:3

To receive the discipline of wisdom, justice, and right, and equity;	לקחת, מוסר השכל; צדק ומשפט, ומשרים.
--	-------------------------------------

אבן עזרא שמות פרק כ

וכל המצות על ג' דרכים (נ"א דברים), האחת מצות הלב, והב' מצות הלשון, והג' מצות עשה.

דע. ה' לך דקדק מלה דע שיהא מיותרת, שאילו הדברים שזכר מה למעלה ממך לא נאמרו בנתינתם, רצוני שלא יהיה טונת החנף להודיעם כי אם כדי שלא יבא לידי עבירה, אם כן נאמרו הסתכל בשלשה דברים מה למעלה ממך היה די. לכן נראה לי שהעמיק הארון הזה באלו הדברים שזכר בזה המשנה להעמידנו על שלימות המין האנושי לא יחסר דבר. וזה כי השלימות נחלק לשלשה סוגים עליונים. הא' הדעות האמתיות והנאות אשר ראוי שידעם ונאמינם. הב' המלות המעשיות המחלקות לשנים מלות עשה ומלות לא תעשה, הא' המדות אשר מהם יתקן הקבוצ המדיני ויקנה האדם מעלה לעצמו. אמר שלמה ע"ה בראש ספרו לבאר אלו הב' עניינים בשלמותם (משלי ה) לקחת מוסר השכל לך ומשפט ומישרים. לך, הדברים המולודקים מלך עצמם ומלך השכל, והם הסוג הא'. משפט, הוא כלל המלות מעשיות וכמו שנקראו פעמים רבות בזה השם בתורתנו החמימה. ומישרים, כלל כל המדות החשובות אשר בהם יחישבו בני אדם בקבוצ המדיני, והם דברים שאילו לא נכתבו היו ראויים ליכתב, ואלה הקב"ה

לזכות את ישראל בנתינתם, ובכללם המדות החשובות. ולא לה' אג' נחלקו עשרת הדברות. אכזי ולא יהיה לך ולא תשתחוה הם החת הסוג הא', כד זכור לא תהא תחת הב', והשאר תחת הא', ולא תחמוד שורש כל המדות הטובות, כי השמח בחלקו לא יבוא לעולם לידי קטעה הסך המתאווה שאמר (משלי יח) לתאוה יבקש וגו'. ולג' מעלות האלה תחלק המשנה, והם כנגד ג' עולמות. אלו הם דרך ישרה וכו' לתקן העולם הזה. המלות כנגד עולם הגלגלים משרתיו עושי רצונו. הדעות כנגד עולם המלאכים. וכן פירשם וחלקם הרלב"ג ז"ל בפירות אותה הפרשה ועיון שם, אלא שהוא ז"ל פירשם מלא תחמוד עד הגיעו לזכור הראשון ונתן סבה שם תראה. ולי נראה שהשי"ת שהיה מדבר מן השמים היה ראוי שפירשם מלמעלה למטה אבל האדם ראוי שיעשה בהפך. וכן עשה זה הארון תחלה הזכירו על המישרים, והוא אומרו איו הוא כו'. ואח"כ על מלות עשה ומלות לית, וסיים בדעות. ולפי שהיתה זאה כוונתו לא אמר הסתכל מה למעלה, שהיה מורה שאלו הדברים רצוני מה למעלה ממך וכו' נפלו במקרה, ופירוש דבריו כך הוא הסתכל בשלשה דברים שאני עהיד לומר לך בסמך ואין אחת בא. ואמר ואין אחת בא ולא אמר אחת מאל, כי היודע את בוראו ידועה שכלית ולא הספיק לו ידיעה שהרשים ע"ד קבלה לבד, ויראו בטבע ולא יוכל לעבור דברו, וכמו שאמר (איזנ לא) ומשחתו לא אוכל, כמו שפירשני במשנה אנונימם ויהי מורה שמים עליכם. אם הדע אלו הדברים לא תבוא לידי עבירה. ולשלש סבות יאהב הארון את עבדו, להיותו דומה אליו במדותיו, להיותו איזו במלתו, להיותו חשוב וגדול בעיניו ומחשב חמיד בגדולתו. שלשתם רמו רבינו הקדוש, אב הא' נאמרו שהיא ספארת לעושה, עם פירוש הר"מ ז"ל שקויה מעלה השובה נפש ויפארוהו בני אדם, וזהו (משלי ג) ויהיו חיים לפשך וכן לגרנותיך, והשאר עבאר. (הכלים טו) הולך חמים, המדות. ופועל לך, המלות. ודובר אמת, הדעות. ומן המדות מתקן היראה, ומן המלות העבודה, ומן הדעות הדבקות, אמר (דברים יג) אחרי ה' אלכיכם תלכו עד וכו' הדבקות:

דע מה למעלה ממך. העבירות נעשות בדבור או במעשה, כי המחשבה אינה כי אם בע"ז. ע"כ אמר עין רואה ואחן שומעת, עין רואה מעשיך, ואחן שומעת דבריך. וא"ת הרי אני כבן (עשרים) שנים שיש וימי שנותיו כבר נכתבו, איו כן, כי מעשיך נספר נכתבין. ומאז הספר הזה נפשו של אדם, כאומרם ניי מעיד בו נפשו שגא' (מיס ו) משוכנת חיקך שמור פהאי פיק, כי נפש חקוקים המלות והעבירות, למם הדבר דומם לאדם שהוא מלא ננעים בנופו וכסם בלבושו ובהסיר לבושו תגלה ערותו ותראה חרפתו. כך נסויה הנפש לבושה בחומר שאמר (איזנ לא) וגוה מגבר יכסה, לא יראו מומי העבירות, אך כסור החומר מעל הנפש תגל ערותה גם תראה חרפתה, אוי לה לאותה בושה.

ו"ש (ש לז) ביד כל אדם יתחום לדעת כל אנשי מעשהו: וכל מעשיך בספר נכתבים. מה יקר דברו של זה הארון ע"ה, כי גלה לנו סוד המלות והעבירות כמה כסן גדול, כי הן עושות רושם במליאות אם להרע אם להיטיב. והוא אמרו וכל מעשיך. והוא מאמר אמתי בעצמו לא משל כמו שכבר השרש, וזה כי הספר הוא חקאי ממה שהוא כסכל הכותבו, ולזה אמר ארון הכי"איש ע"ה כשנאם סיו וראה בהעדרו אם לא יכפר השי"ת עון העגל (אמות לב) מחתי מא מספרך אשר כתבת, שהוא זה המליאות המורה על פועלו, שום לאמרו (נמדנר יט) הרגני מא הרוג, וכן פירש הרלב"ג ז"ל. ומאמר זה הארון מסכים למאמר ר' אליעזר בן יעקב שמשמחו קב וקפי שיעשה מלם אחת קום לו פרקליט אחד וכמו שאמרש שם בס"ד: וכל מעשיך. מפני

הסתכל בג' דברים ואי אתה בא לידי עבירה וכו' עין רואה וכו' אפשר דכשהאדם יסתכל בעין השכל כי הוא לפני ה' אשר מלא כל הארץ כבודו והוא רואה מעשיו חרדה ילבש ולא יעשה עבירה. ואם ישים לב כי כל אשר ידבר כביכול הוא שומע יליף חדלה מלדבר דיבור אסור. ואם לא ישכח כי ה' בוחן כליות ויודע מחשבותיו יטהר מחשבותיו ויהיה צדיק גמור. וז"ש הסתכל בג' דברים הידועים ואמיתיים שאתה מודה בהן רק צריך הסתכלות והתבוננות תמיד ובזה לא מיבעיא שלא תבא לעבירה עצמה אלא אפילו לידי עבירה שהיא מחשבה רעה או דיבור אסור לא תבא אליהם. דע מה למעלה ממך אלהי עולם ה' הוא תיוצר הוא הבורא וזה כלל והפרט עין רואה הרהורי לבך ומחשבותיך כי הוא בוחן לב חוקר כליות. ואזן שומעת דבריך. וא"כ בשומך לב על זה תטה' רעיוניך ומחשבותיך יכוננו וגם דבריך ומכ"ש מעשיך. ומאי דקרינן המחשבה ודיבור ידי עבירה היינו וכל מעשיך בספר נכתבים והן הן גופי עבירה ומשו"ה מחשבה רעה ודיבור ידי עבירה נינהו. ובכלל דבריו רמז חסד ה' כי עם היות שהוא היודע ועד על המחשבה והדיבור וגם הם חלקו יתברך באדם כי ג' שותפין באדם וכו' והחוטא במחשבה ודיבור חוטא בחלק אלוה' ח"ו עכ"ו ויתר חלקו ואינו נענש כי אם על אשר יחטא בחלק אביו ואמו במעשה וז"ש גם כי עין רואה ואזן שומעת מ"מ כל מעשיך דוקא בספר נכתבים וולתי אם הדיבור הוא העבירה עצמה דעקימת שפתים

הוא מעשה :